

**CÁCH MẠNG KHOA HỌC VÀ CÔNG NGHỆ
VỚI NỀN GIÁO DỤC - ĐÀO TẠO**

LƯƠNG SƠN

Nghị quyết Hội nghị Trung ương 8, trước đó là Nghị quyết Hội nghị Trung ương 6 (Khóa 11) đã chỉ rõ: giáo dục - đào tạo, khoa học - công nghệ là quốc sách hàng đầu, là nền tảng và động lực cho sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa của đất nước. Với cuộc cách mạng về khoa học và công nghệ (KH&CN) đang diễn ra mạnh mẽ trên phạm vi toàn thế giới hiện nay, KH&CN đã trở thành “lực lượng sản xuất trực tiếp”. Trong đó tri thức và thông tin trở thành yếu tố quan trọng và nguồn tài nguyên đặc biệt, có giá trị cao. Do đó, vai trò của các yếu tố truyền thông trong sản xuất và cạnh tranh đã có sự thay đổi lớn: yếu tố trí tuệ có vai trò quyết định nhất trong mối tương quan với các yếu tố tài nguyên thiên nhiên, vốn và sức lao động. Đồng thời cũng chính từ nó đã hình thành nên nguồn lực nội sinh cho sự phát triển.

Như Đảng ta đã nhận định, cuộc cách mạng KH&CN hiện đại đang tiếp tục phát triển với trình độ ngày càng cao, tăng nhanh lực lượng sản xuất, đồng thời thúc đẩy quá trình chuyển dịch cơ cấu kinh tế trong nước, quốc tế hóa nền kinh tế và đời sống xã hội. Nước ta tham gia ngày càng nhiều vào quá trình hợp tác và liên kết khu vực, liên kết quốc tế về kinh tế, thương mại và nhiều lĩnh vực khác. Tình hình đó đã tạo nên thời cơ thuận lợi để nước ta có điều kiện phát triển. Sự hợp tác giữa nước ta và các nước ngày càng tăng, đồng thời chúng ta cũng phải đối mặt với thách thức mới - cạnh tranh trở nên rất gay gắt... Theo dự đoán về trật tự kinh tế thế giới mới, nước nào đầu tư thỏa đáng cho giáo dục thì nước đó có sức cạnh tranh mạnh nhất trên thị trường quốc tế.

Thành quả trong nhiều năm qua của nền giáo dục nước nhà là đã đào tạo nên một đội ngũ cán bộ khoa học - công nghệ có bản lĩnh chính trị vững vàng, có kiến thức cơ bản vững chắc và gắn bó chặt chẽ với thực tiễn. Họ đã có những đóng góp xứng đáng vào sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, đồng thời đã góp phần đào tạo, bồi dưỡng một thế hệ cán bộ khoa học - công nghệ trẻ kế tiếp, giàu trí tuệ và năng động. Đội ngũ này là lực lượng nòng cốt đáng tin cậy, đang tích cực góp phần cống hiến cho sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước ta. Để nền giáo dục của chúng ta thực sự đóng vai trò là nền tảng cho sự nghiệp nói trên thì nhiệm vụ quan trọng hàng đầu là phải giữ vững định hướng xã hội chủ nghĩa trong mục tiêu đào tạo. Cần giáo dục, bồi dưỡng thế hệ trẻ trở thành những chiến sĩ kiên cường bảo vệ những giá trị và thành quả của cách mạng, trung thành với lý tưởng và sự nghiệp của Đảng và dân tộc, có sức đề kháng mạnh mẽ trước mọi ảnh hưởng của những tư tưởng độc hại đang xâm nhập, thấm thấu làm biến chất thế hệ trẻ của chúng ta.

Trong mối quan hệ giữa nhà trường và xã hội, cần phá vỡ bức tường ngăn cách giữa đào tạo với sản xuất, phải làm cho quá trình giáo dục và đào tạo thực sự mềm dẻo thích ứng với những đổi thay của thời đại mà nổi bật là xu thế quốc tế hóa nền kinh tế thế giới và hướng tới “xã hội thông tin”, phải cân đối lại các nguồn nhân lực được đào tạo, chủ yếu là những người trực tiếp sản xuất, những cán bộ thiết kế và công nghệ, những cán bộ làm công tác nghiên cứu và phát triển. Cần chú trọng đồng thời cả ba mặt: nâng cao dân trí, đào tạo nhân lực, bồi dưỡng nhân tài. Làm như vậy chúng ta mới có thể tạo nên nguồn lực nội sinh, thực hiện tốt nhiệm vụ trong giai đoạn đầu tiên của cả thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa ở nước ta là: tiếp nhận chuyển giao công nghệ từ bên ngoài, vận dụng phù hợp với điều kiện thực tiễn bên trong, đi thẳng vào công nghệ tiên tiến nhất ở những ngành, những lĩnh vực có tác động chi phối nền kinh tế quốc dân, tiến tới sáng tạo ra công nghệ mới nội sinh. Để được như vậy, phải phấn đấu xây dựng xã hội ta thành một

DIỄN ĐÀN – SỰ KIỆN

xã hội có trình độ dân trí và học vấn cao. Tùy theo điều kiện cụ thể từng giai đoạn mà nâng dần trình độ phổ cập giáo dục cho toàn dân theo độ tuổi qui định. Khuyến khích để ngày càng có nhiều người lao động trực tiếp sản xuất vươn tới trình độ học vấn cao đẳng, đại học, đủ khả năng làm việc trong một hệ thống dây chuyền công nghệ hiện đại. Chuyển hệ thống giáo dục còn cứng nhắc, thiếu tính liên thông hiện nay sang hệ thống giáo dục mở, linh hoạt, bảo đảm liên thông giữa các trình độ và giữa các phương thức đào tạo, tạo điều kiện thuận lợi cho việc học tập suốt đời.

Cần tạo điều kiện cho con em công nhân, nông dân và các tầng lớp nhân dân lao động khác, con em cán bộ, công nhân viên có mức thu nhập thấp, con em đồng bào các dân tộc ở vùng sâu vùng xa được học hành, tiếp thu nền giáo dục tốt và có khả năng vươn lên trình độ học vấn cao. Như vậy, vừa đảm bảo được công bằng xã hội trong giáo dục, vừa góp phần bảo đảm việc phân bố cán bộ khoa học - công nghệ theo vùng và lãnh thổ một cách phù hợp, tạo lực lượng nòng cốt cho sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa của các ngành và các địa phương.

Trong bối cảnh của cuộc cách mạng khoa học và công nghệ hiện đại, sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa nước nhà đòi hỏi phải không ngừng nâng cao chất lượng đào tạo. Hiện nay, nhiều nước trên thế giới đã bước vào giai đoạn phát triển cao của KH&CN, trong khi ở nước ta vẫn ở trong tình trạng “trung bình”, chưa ứng dụng được nhiều thành tựu, chưa thu được nhiều thành quả của nền KH&CN tiên tiến. Để nước ta có thể rút ngắn được khoảng cách đối với các nước tiên tiến, đi tắt đón đầu, đi nhanh tiến thẳng lên trình độ hiện đại, thúc đẩy mạnh mẽ sự phát triển nền kinh tế, hội nhập được vào thế giới đầy biến động, có nhiều thời cơ nhưng cũng lắm nguy cơ thử thách, chúng ta cần phải có một đội ngũ cán bộ, nhân viên kỹ thuật được đào tạo tốt. Đặc biệt phải hết sức chú trọng bồi dưỡng *nhân lực tinh hoa* - các nhân tài làm nhiệm vụ chủ trì những hướng, ngành và lĩnh vực khoa học - công nghệ quan trọng, then chốt của đất nước. Do vậy, cùng với việc mở rộng qui mô đào tạo, việc nâng cao chất lượng đào tạo cũng là mối quan tâm hàng đầu của Đảng và Nhà nước ta.

Bên cạnh đó, để xây dựng tốt *năng lực công nghệ quốc gia*, phải chú trọng xây dựng *khoa học quốc gia* vì hoạt động khoa học cho phép phát hiện qui luật của các sự vật và hiện tượng, vận dụng những qui luật ấy vào thực tiễn, do đó tạo thành cơ sở của công nghệ. Hơn nữa, chỉ có trình độ khoa học cao mới có khả năng tiếp thu được công nghệ tiên tiến hiện đại, cũng như sáng tạo ra công nghệ mới. Vì thế, phải chú ý đào tạo, bồi dưỡng và thu hút các tài năng khoa học trẻ làm công tác nghiên cứu khoa học và phát triển, tạo ra một thế hệ đồng bộ đội ngũ chuyên gia - nhà khoa học, bao gồm những cán bộ có năng lực nghiên cứu, thiết kế giỏi và những cán bộ có năng lực công nghệ giỏi.

Trong giai đoạn phát triển hiện nay của cách mạng KH&CN trên thế giới, chất lượng đào tạo còn gắn với việc trang bị cho người học khả năng khai thác được thông tin toàn cầu về khoa học - công nghệ, như là một dạng tài nguyên đặc biệt qua hệ thống các mạng thông tin khổng lồ. Cần hết sức lưu ý việc giáo dục cho thế hệ trẻ bản lĩnh chính trị vững vàng, biết lựa chọn thông tin cần thiết cho nhu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, loại trừ những tư tưởng độc hại qua những dòng thác thông tin đó.

Ngày nay, KH&CN đã trở thành lực lượng sản xuất trực tiếp, chu kỳ từ lúc phát sinh khoa học đến lúc nó được ứng dụng trong thực tiễn ngày càng rút ngắn, thông tin đã trở thành nguồn lực - một nguồn tài nguyên thực sự, luôn luôn thay đổi và phát triển. Trong điều kiện đó, giáo dục và đào tạo ở nhà trường dù cẩn thận đến đâu cũng chỉ được coi là giai đoạn mở đầu của một quá trình học tập liên tục, không bao giờ ngừng nghỉ trong suốt cuộc đời làm việc của mỗi người. Giáo dục phải trở thành một hệ thống đa dạng, mềm dẻo hướng tới số đông, nhưng lại *trên cơ sở cá biệt hóa và tự đào tạo*, chú ý đến năng lực và triển vọng của từng người. Mọi bằng cấp và học vị chỉ có giá trị ghi nhận trình độ đến một giai đoạn nhất định, còn tương lai phụ thuộc hoàn toàn vào việc tự

DIỄN ĐÀN – SỰ KIỆN

học tập, tự hoàn thiện của mỗi người trước sự đổi thay và phát triển mạnh mẽ của nền khoa học - công nghệ hiện đại.

Mục tiêu phát triển xã hội một cách bền vững đang đặt ra cho giáo dục những yêu cầu mới. Trong nội dung chương trình và tổ chức ngành nghề đào tạo, cần hết sức quan tâm đến vấn đề môi trường sinh thái và bảo vệ môi trường, bảo vệ tài nguyên thiên nhiên; giải quyết tốt nhiệm vụ thúc đẩy kinh tế đồng thời với việc làm lành mạnh các quan hệ xã hội, kết hợp tốt lợi ích của công cuộc phát triển trước mắt với lợi ích lâu dài của dân tộc và tương lai của đất nước, kết hợp chặt chẽ giữa phát triển kinh tế với củng cố an ninh, quốc phòng; kết hợp xây dựng với bảo vệ Tổ quốc, bảo vệ chế độ. Ngoài ra do văn hóa ngày càng có tầm quan trọng đặc biệt, không những đối với sự phát triển kinh tế - xã hội trước mắt mà còn bảo đảm cho sự phát triển lâu dài và bền vững của xã hội, cho nên cần hết sức đề cao yêu cầu văn hóa trong mục tiêu giáo dục và đánh giá chất lượng giáo dục.

Với quan điểm giáo dục là nhân tố quyết định sự phát triển của đất nước, là bộ phận quan trọng hàng đầu của kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội và sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa, việc xã hội hóa giáo dục là một đòi hỏi mang tính tất yếu, trong đó Nhà nước giữ vai trò chủ đạo. Nói vai trò chủ đạo của Nhà nước là nói đến việc định hướng cho sự phát triển của giáo dục, việc xây dựng đội ngũ nhà giáo - kỹ sư tâm hồn mà trách nhiệm, sứ mệnh của họ đối với sự nghiệp đào tạo thế hệ trẻ, trong việc đầu tư xây dựng cơ sở hạ tầng chủ yếu nhất cho giáo dục. Nhưng để có một hệ thống giáo dục lan tỏa khắp toàn quốc, mọi địa phương, mọi ngành, mọi thành phần kinh tế và mọi người dân đều có nghĩa vụ chăm lo đến sự nghiệp giáo dục với những hình thức, tính chất và mức độ khác nhau. Ngoài hệ thống các trường công lập, các trường bán công, tư thục đã được khuyến khích, nhưng cần phải chấn chỉnh sao cho chất lượng đào tạo được bảo đảm. Các tổ chức kinh doanh, sản xuất, dịch vụ là những tổ chức trực tiếp sử dụng các sản phẩm của giáo dục và đào tạo, đều phải có nghĩa vụ đóng góp thiết thực cho sự nghiệp phát triển giáo dục nước ta.

Chúng ta cần nắm vững xu hướng vận động và phát triển nền giáo dục, dưới tác động của cách mạng khoa học và công nghệ thế giới, cũng như xu thế hội nhập khu vực và quốc tế hiện nay, để tận dụng thời cơ, vượt qua thử thách, phấn đấu xây dựng một nền giáo dục Việt Nam tiên tiến, có bản sắc dân tộc đậm nét và tính định hướng XHCN, xứng đáng ngang tầm và đáp ứng đầy đủ yêu cầu của sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước.

Trước nhu cầu cấp thiết đó, sau 10 ngày làm việc khẩn trương, nghiêm túc, sáng ngày 9 - 10 - 2013, Hội nghị lần thứ 8 Ban chấp hành Trung ương Đảng khóa XI đã bế mạc. Hội nghị đã thảo luận và nhất trí ban hành Nghị quyết về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế. Trong lời bế mạc, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng nhấn mạnh: “Phát triển giáo dục và đào tạo phải gắn bó với nhu cầu phát triển kinh tế - xã hội và bảo vệ Tổ quốc, phù hợp quy luật phát triển khách quan những tiến bộ KH&CN ... chủ động, tích cực hội nhập quốc tế”.